

Met lef en Godsvertrouwen de kerk verbinden met de samenleving

Toen het geloof uit beeld dreigde te raken en de carrièregerichtheid in zijn werk hem tegenstond, gooide Lennart van Berkel (37) het roer om. Ruim vier jaar is hij nu predikant van de protestantse Ontmoetingskerk in Spijkenisse.

Late roeping

Hanneke Goudappel

In zijn vorige baan was het contact met mensen veelal functioneel. Tegenwoordig kan hij de tijd voor mensen nemen. Dat ervaart Lennart van Berkel als een verademing. „Ik heb nu tijd en ruimte voor echte ontmoeting. Van mens tot mens. Dat ontbreekt meestal in het bedrijfsleven, waar het gaat om prestatie en omzet.”

Na de studie Bedrijfskunde aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam rolde hij het bedrijfsleven in, vertelt hij in de pastorie in Spijkenisse. Hij ging aan de slag als assistent-bedrijfsmanager in het bedrijf waar zijn vader werkte, een sociale werkplaats. Vervolgens werkte hij bij een financiële detacheerder met ABN Amro, Essent en ING als opdrachtgevers.

Na twee jaar kwam Van Berkel tot de conclusie dat dit niet de zin gaf aan zijn werkzame leven waarop hij had gehoopt. „Ik ontdekte dat de carrière- en succesgerichtheid mij tegenstonden. Ik miste een diepere laag van verbinding, zowel met God als met mensen.”

Je hoeft niet op alles een antwoord te hebben of te krijgen

Van Berkel woonde inmiddels samen met zijn vriendin. „Zoals dat gaat bij veel stellen raakte het geloof wat uit beeld”, vertelt hij. „Op zondag slapen we uit. In de kerk kwam ik niet vaak meer. Dat voelde voor mij niet goed. Ik ervoer dat God mij terugriep.”

Vanuit het ongenoegen met zijn werk ging hij vrijwilligerswerk doen in een bejaardenhuis. „In de gesprekken met de bewoners merkte ik op dat zij verlangens en dromen hadden gehad, maar dat ze vaak niet in de omstandigheden hadden verkeerd om die uit te voeren. De zoon van de bakker werd zelf ook bakker. Zo ging dat. Ik zei tegen mezelf: jij groeit op in een tijd waarin je die mogelijkheid wél hebt, en je hebt een goed stel hersens. Het enige wat je nodig hebt is lef, of beter gezegd: Godsvertrouwen.”

Sprong

Dat Lennart van Berkel zijn baan opzegde om theologie te gaan studeren zagen veel mensen in zijn omgeving als een sprong in het diepe. „Net alsof ik al mijn geld weggaf en blind achter Jezus aanging. Zo heb ik het zelf niet ervaren. Natuurlijk, het was een resolute stap, maar ik had een academische studie achter

de hand. Ik ervoer het wel als roeping: dit moet ik gaan doen.”

Van Berkel deed de voltijdopleiding theologie in Leiden en werkte daarnaast twee dagen bij een oude opdrachtgever in Den Haag. Hij woonde op dat moment nog steeds in Maassluis. „Het was een heel drukke tijd”, blikt hij terug op die periode, „maar de studie sprak mij erg aan”. De opleiding verraste hem door de breedheid. „Het ging niet alleen over geloof, we kregen ook een kijk op de wereld aangereikt. En dat was meer dan een godsdienstige blik op de samenleving. We zagen hoe de tijdgeest zich door de eeuwen heen heeft ontwikkeld. Ik vond het razend interessant.”

Het belangrijkste woord tijdens de studie was context, zegt Van Berkel. „Daar heb ik veel aan in de gesprekken met mensen: welke context brengt iemand mee, qua achtergrond, opvoeding, werk.”

Het hielp hem ook in reflectie op zijn eigen functioneren. „Hoe ik mijn ambt invulde, werd mede gekleurd door mijn levensverhaal en opvoeding. Ik ben er behoorlijk ingedoken. Deze gemeente was al een tijdje vacant. Men had drie jaar overleefd zonder predikant, en nu er weer een predikant was kon men op adem komen. Overal vielen gaten, en ik trok de dingen gemakkelijk naar mij toe.”

Het werken als enige betaalde kracht met vrijwilligers was bovendien nieuw voor Van Berkel. „Dat heeft een heel aparte dynamiek. Het blijft altijd zoeken: wat kun je van een vrijwilliger verwachten of eisen? Het is een dun lijntje. Ik ben geneigd om vrijwilligers een beetje te beschermen, ze niet te overvragen. Maar daarmee kan ik ze ook de mogelijkheid ontnemen om in hun kracht te gaan staan.”

Een burn-out lag op de loer in die begintijd. Supervisie hielp Van Berkel om te ontdekken waar zijn grote verantwoordelijkheidsgevoel en hulpvaardigheid vandaan komen. Het zorgde voor meer ontspanning, ervoer hij. „Met name pastoraat en preekvoorbereiding zijn intensieve processen waarin je geconfronteerd wordt met jezelf. Wil je iemand anders tot steun kunnen zijn, moet je weten waar je zelf staat en welke rol je eigen biografie speelt. Wordt wat ik tegen iemand zeg vooral bepaald door mijn eigen biografie, of is het echt goed voor de ander? Want dat is toch wat je altijd voor ogen hebt: het geestelijk welzijn van de ander.”

De Ontmoetingskerk telt 530 gemeenteleden en is een van de vier wijkgemeenten van de Protestantse Gemeente Spijkenisse. Met twee van die wijkgemeenten staat een proces van samengaan op de rol. Van Berkel heeft een dergelijk proces al eens meegemaakt in Maassluis, als eerste voorzitter van de gefuseerde kerkenraad. Hij heeft ervan geleerd: „Als je wilt samengaan, moet je doorpakken, én zorgen dat de gemeente aangehaakt blijft. Niet eindeloos vergaderen, want dan zijn alle betrokkenen aan het eind op.”

Lennart van Berkel: „Kruip niet alleen op zondagmorgen achter de kerkmuren. Wees zichtbaar. Niet als promotie voor de kerk, maar omdat het hoort bij het dna van de kerk.” Foto: JKB/Jan Kok

„De gebouwenkeuze is hier gelukkig nog niet zo prangend. De drie betreffende gebouwen zijn vrij goedkoop in onderhoud en twee ervan hebben een heel actief verhuurbeleid. Per saldo kosten de kerken dus niet veel. Dat geeft een luxe positie, want het kerkgebouw is toch voor velen een thuis.”

Compositie

Meer nog dan van organisatorische zaken houdt Lennart van Berkel van het leiden van de kerkdiensten en de voorbereiding ervan. „Ik heb plezier in het samenstellen van de liturgie: een mooie compositie maken. Ik kan er zelf tijdens de dienst ook van genieten en zelfs dan nog verrast worden door een zin uit een lied. Wauw, denk ik dan: hier werkt de Geest.”

Naast de zondagse diensten leidt hij jaarlijks zo'n vijftien uitvaartdiensten, drie huwelijksdiensten en drie doopdiensten. Hij ervaart die als extra bijzonder. „Je kunt mensen helpen enige richting en regie te vinden op kwetsbare betekenisvolle momenten. Ik probeer zo'n dienst altijd vorm te geven samen met de betrokkenen en te verbinden met het levensverhaal van de overledene.”

Het gebeurt geregeld dat nabestaanden hem vertellen: 'Mijn vader of moeder was kerkelijk, maar wij niet'. „Dan zeg ik: 'Jullie zitten hier met je verdriet. Als we alleen liederen gaan zingen die pa of ma mooi vond, maar jullie niet, ontstaat er geen verbinding.' Daarom vraag ik de betrokkenen om een of twee liederen aan te dragen die hen raken, steun geven. Zelfs al zijn het popliederen.”

Van Berkels basisprincipes voor bijzondere diensten: „We lezen uit de Bijbel, we bidden en we steken de kaars aan. Daarbinnen is veel ruimte.” De betrokkenen bedanken hem vaak na afloop. Ze hebben er steun aan, merkt de predikant. En niet zelden hoort hij terug: fijn dat ik deze kant van de kerk heb gezien. „Heel wat mensen hebben een beeld van de kerk van vroeger in hun hoofd. De strenge kerk van hun jeugd, of de orthodoxe kerk van de Veluwe, waaraan ze zich hebben ontworsteld.”

Diaconaal hart

Een speerpunt is voor Van Berkel om de kerk te verbinden met andere groepen in de samenleving. „Laat als kerk je diaconale hart kloppen. Kruip niet alleen op zondagmorgen achter de kerkmuren. Wees zichtbaar. Niet als promotie voor de kerk, maar omdat het hoort bij het dna van de kerk.”

Wees niet bang om samen te werken en je plek in te nemen,

Ik heb plezier in het samenstellen van de liturgie: een mooie compositie maken

adviseert de predikant. „Ik ben gaan kijken welke organisaties er bij ons in de buurt zitten. Als wijkgemeente werken we nu onder meer samen met de bibliotheek bij ons in de wijk en met het muziekonderwijscentrum, een van de vele huurders van ons kerkgebouw. 'Wij zouden het mooi vinden als jullie je muzikale talenten een plek willen geven in de kerk', heb ik gezegd. 'Misschien is het leuk voor jullie leerlingen om af en toe tijdens een kerkdienst te spelen, in plaats van alleen in een kaal zaaltje.' We hebben dat nu twee keer gedaan en de leerlingen vinden het geweldig. Ze kijken ernaar uit. De gemeente vindt het ook geweldig: er klinken andere instrumenten in de dienst zoals viool, dwarsfluit en klarinet. En in de kerk zitten vaders en moeders, opa's en oma's. Ook zij vinden het prachtig.”

Cijfers

Er is niet veel wat Van Berkel mist uit zijn werk in de financiële wereld. Maar soms verlangt hij wel eens terug naar de uiteindelijk altijd kloppende cijfers. „Ik houd van harmonie, strijk de plooitjes graag glad. Met cijfers kun je net zo lang bezig zijn tot ze kloppen. In de pastorale setting is dat anders. Sommige wonden blijven altijd open, omdat het verdriet te groot is. Je kunt er alleen mee leren omgaan. In het begin had ik daar moeite mee en zocht ik naar manieren om het weg te nemen. Dat neigt naar een Messias-complex. Toch geeft het ook ruimte dat niet alles kan en moet worden gladgestreken. Je hoeft niet op alles een antwoord te hebben of te krijgen.”